

3. *Idem*, lib. 3, de Adulteriis.

Stellionatus vel expilate hereditatis iudicia accusationem quidem habent: sed non sunt publica².

4. MARCIANUS, lib. 1 Regularum.

Divus Severus et Antoninus rescipserunt, eam quæ data opera abegit, a præside in temporale exilium³ dandam: indignum enim videri potest, impune eam maritum liberis fraudasse.

5. ULPIANUS, lib. 5, de Officio proconsulis.

In eum cujus instinctu ad infamandum dominum servus ad statuum⁴ confugisse compertus erit, præter corrupti servi actionem, quæ ex edicto perpetuo competit, severe animadvertitur.

6. *Idem*, lib. 8, de Officio proconsulis.

Annonam ademptare et vexare vel maxime dardanarii solent: quorum avaritiæ obviam itum est tam mandatis, quam constitutionibus. Mandatis denique ita cavetur: præterea debebis custodire, ne dardanarii ullius mercis sint: ne aut ab his qui coemptas merces supprimunt⁵, aut a locupletioribus, qui fructus suos æquis pretiis vendere nollent, dum minus uberes proventus expectant, [ne] annona oneretur. Pœna autem in hos varie statuitur: nam plerumque, si negotiantes sunt, negotiatione eis tantum interdicitur, interdum et relegari solent, humiliores ad opus publicum dari. — § 1. Onerant annonam etiam stateræ adulterinæ, de quibus D. Trajanus edictum proposuit, quo edicto pœnam legis Corneliæ in eos statuit, perinde ac si lege testamentaria, quod testamentum falsum scripsisset, signasset, recitasset, damnatus esset. — § 2. Sed et divus Hadrianus eum qui falsas mensuras⁶ habuit, in insulam relegavit.

7. *Idem*, lib. 9, de Officio proconsulis.

Saccularii⁷ qui vitas in sacculo artes exercentes, partem subducunt, partem subtrahunt; item qui derectarii⁸ appellantur, hoc est, hi qui in aliena cenacula se dirigunt furandi animo: plus quam fures puniendi sunt; idcircoque aut ad tempus in opus dantur publicum, aut fustibus castigantur, et dimittuntur, aut ad tempus relegantur.

8. *Idem*, eodem libro.

Sunt præterea crimina, quæ ad executionem præsidis pertinent; ut puta si quis instrumenta sua prodita esse dicat: nam hujus rei executio præfecto urbis a divi fratibus data est.

9. *Idem*, eodem libro.

Sunt quædam quæ more provinciarum coercionem solent admittere: ut puta in provincia Arabia *σκαπελάριον*, id est, lapidum possessionem, crimen appellant, cujus rei admissum tale est: plerique inimicorum solent prædium inimici *σκαπελάριον*, id est, lapides ponere indicio futuros, quod si quis eum agrum coluisset, malo letho periurus esset insidiis eorum, qui scopulos posuissent: quæ res tantum timorem habet, ut nemo ad eum agrum accedere audeat, crudelitatem timens eorum, qui scopelismom fecerunt: hanc rem præsidis exequi solent graviter usque ad pœnam capitis, quia et ipsa res mortem comminatur.

10. *Idem*, eodem libro.

In Ægypto qui chomata rumpit, vel dissolvit, (hi sunt aggeres, qui quidem solent aquam niloticam continere) æque plectitur extra ordinem: et pro conditione sua, et pro admissi mensura. Quidam opere publico aut metallo plectuntur; et metallo quidem secundum suam dignitatem, si quis arborem sycaminonem exciderit: nam et hæc res vindicatur extra ordinem, non levi pœna, idcirco, quod hæc arbores colligunt aggeres niloticos, per quos incrementa Nili dispensantur, et coercentur, et diminutiones æque coercentur. Chomata etiam, et diacopi qui in aggeribus fiunt, plecti efficiunt eos qui admiserint.

11. PAULUS, lib. 1 Sententiarum.

In *circulatores*, qui serpentes circumferunt et proponunt, si cui ob eorum metum damnum datum est, pro modo admissi actio dabitur.

TIT. XII.

DE SEPULCHRO VIOLATO.

1. ULPIANUS, lib. 2, ad Edictum prætoris.

Sepulchri violati actio infamiam irrogat.

2. L. 1, infr. stellionat. — 3. L. 5, infr. ad leg. Cornel. de sicar. junct. L. 38, § 5, infr. de pen. — 4. L. 28, § 7, infr. d. t.; L. un. C. de his, qui ad statum. — 5. L. 5, in fin. infr. stellionat. — 6. L. pen. in fin. infr. ad leg. Corn. de fals. — 7. L. 1, § ult. infr. de refractor. — 8. d. L. 1, § ult. — Tr. XII. — 1. Lib. 9, C. 19; N. Leon. 96. — 2. L. 11, § 2, supr. quod vi aut clam. — 3.

2. *Idem*, lib. 18, ad Edictum prætoris.

Si sepulchrum quis diruit, cessat Aquilia: quod vi tamen⁹, aut clam, agendum erit. Et ita de statua de monumento evulsa Celsus scribit. Idem quaerit, si neque adplumbata fuit, neque adfixa, an pars monumenti effecta sit, an vero maneat in bonis nostris? Et Celsus scribit, sic esse monumenti, ut ossuarium: et ideo quod vi aut clam interdicto locum fore.

3. ULPIANUS, lib. 28, ad Edictum prætoris.

Prætor ait: *Cujus dolo malo sepulchrum violatum esse dicitur, in eum in factum iudicium dabo: ut ei ad quem pertineat, quanti ob eam rem æquum videbitur, condemnetur. Si nemo erit ad quem pertineat, sive agere nolet: quicumque agere volet, ei centum aureorum actionem dabo. Si plures agere volent, cujus justissima causa esse videbitur, ei agendi potestatem faciam. Si quis in sepulchro dolo malo habitaverit¹⁰, ædificiumve aliud quamque sepulchri causa factum sit, habuerit: in eum, si quis eo nomine agere volet, ducentorum aureorum iudicium dabo.* — § 1. Prima verba ostendunt, eum demum ex hoc plecti qui dolo malo violavit: si igitur dolus absit, cessabit ejusdem personæ. Igitur doli non capaces (ut [admodum] impuberes, item omnes qui non animo violandi accedunt) excusati sunt. — § 2. *Sepulchri autem appellatione omnem sepulture locum contineri existimandum est.* — § 3. Si quis in hereditarium sepulchrum inferat, quamvis heres, tamen potest sepulchri violati teneri, si forte contra voluntatem testatoris intulit: licet enim cavere testatori, *Ne quis eo inferatur: ut rescripto imperatoris Antonini cavetur.* Servari enim voluntatem ejus oportet. Ergo et si cavet, *ut unus tantum heredum inferret*, servabitur, ut solus inferat. — § 4. Non perpetuæ⁹ sepulture tradita corpora posse transferri, edicto D. Severi continetur: quo mandatur, *Ne corpora detineantur¹⁰, aut vexarentur, aut prohiberentur per territoria oppidorum transferri.* D. autem Marcus rescripsit, *Nullam pœnam meruisse eos qui corpus in itinere defuncti per vicus aut oppidum transvexerunt: quamvis talia fieri sine permisso eorum, quibus permitendi jus est, non debeant.*

§ 5. D. Hadrianus rescripto pœnam statuit, quadraginta aureorum in eos qui in civitate¹¹ sepeliunt: quam fisco inferri jussit, et in magistratus, eadem qui passi sunt: et locum publicari jussit, et corpus transferri. Quid tamen, si *lex municipalis* permittat in civitate sepeliri? post rescripta principalia an ab hoc discessum sit, videbimus: quia generalia sunt rescripta, et oportet imperialia statuta suam vim obtinere, et in omni loco valere. — § 6. Si quis in sepulchro habitasset¹², ædificiumque habuisset, ei qui velit, agendi potestas sit. — § 7. Adversus eos qui cadavera spoliant, præsidēs severius intervenire solent; maxime si manu armata adgrediantur: ut si armati more latronum id egerint, etiam capite plectantur, ut D. Severus rescripsit; si sine armis, usque ad pœnam metalli procedunt. — § 8. Qui de sepulchri violati actione judicant, æstimabunt, quatenus intersit, scilicet ex injuria quæ facta est: item ex lucro ejus qui violavit: [vel] ex damno quod contigit: vel ex temeritate ejus qui fecit; nunquam tamen minoris debent condemnare, quam solent extraneo agente. — § 9. Si ad plures jus sepulchri pertineat, utrum omnibus damus actionem; an ei qui occupavit? Labeo omnibus dandam dicit; recte, quia in id quod uniuscujusque interest, agitur. — § 10. Si is cujus interest, sepulchri violati agere nollet: potest penitentia [acta] antequam lis ab alio contestetur, dicere, velle se agere: et audietur. — § 11. Si servus in sepulchro habitat, vel ædificavit: noxalis actio cessat, et in eum prætor hanc actionem pollicetur. Si tamen non habitat, sed domunculam ibi habeat servus noxale iudicium erit dandum, si modo habere posse videtur. — § 12. Hæc actio popularis est.

4. PAULUS, lib. 27, ad Edictum prætoris.

Sepulchra hostium¹³ religiosa nobis non sunt; ideoque lapides inde sublato, in quemlibet usum convertere possumus: non sepulchri violati actio competit.

5. POMPONIUS, lib. 6, ex Plautio.

Utimur eo jure, ut dominis fundorum, in quibus sepulchra fecerint, etiam post¹⁴ venditos fundos adeundorum sepulchrorum sit jus. Legibus namque prædiorum vendendorum cavetur, *Ut ad sepulchra quæ in fundis sunt, iter ejus aditus, ambitus funeris faciendi sit.*

6. JULIANUS, lib. 10 Digestorum.

Sepulchri violati actio in primis datur ei ad¹⁵ quem res pertinet. Quo

§ 1, infr. h. l. — 2, § 9 et seq. infr. lic. — 3, L. 10, infr. h. t. — 4, § 8, infr. h. l. — 5, § 6 et 7, infr. h. l. — 6, § 1, 2, § 19, supr. vi bon. rapt. — 7, L. 2, § 5, supr. de religio. — 8, L. 10, C. d. t. — 9, L. 38, supr. d. t. — 10, L. 12, C. d. t. abrog. N. Leon. 53. — 11, in pr. supr. h. l. — 12, Adde L. 36, supr. de religio. — 13, L. 10, supr. d. t. — 14, L. 5, in pr. supr. h. l.

T

de Tabulis exhibendis. pag. 1396. lib. 45. tit. 5.

de Termino moto. 1881. * 47. 21.

Testamenta quemadmodum aperiuntur. 931. * 39. 3.

de Testamentaria tutela. 810. * 26. 2.

de Testamento militis. 913. * 29. 1.

de Testibus. 737. * 22. 5.

de Tigno juncto. 1888. * 47. 3.

de Transactionibus. 287. * 2. 15.

de Tributoria actione. 563. * 14. 4.

de Tritico, vino, vel oleo legato. 1034. * 33. 6.

de Tutelæ et rationibus distrahendis. 852. * 27. 3.

de Tutelis. 808. * 26. 1.

de Tutoribus et Curatoribus datis. 817. * 26. 5.

V U

de Vacatione et excusatione. 1680. * 50. 5.

Ubi pupillus educari. 851. * 27. 2.

de Ventre in possess. mittendo. 1180. * 37. 9.

de Verborum obligationibus. 1461. * 43. 1.

—— significacione. 1696. * 50. 16.

de Veteranis. 1667. * 49. 18.

de Veteranorum et militum success. 1229. * 38. 12.

de Via publica et itinere. 1401. * 43. 11.

—— et si quid in ea. 1401. * 43. 10.

Vi bonorum raptorum. 1560. * 47. 8.

de Vi et de vi armata. 1405. * 43. 16.

Unde cognati. 1218. * 58. 8.

—— legitimi. 1217. * 38. 7.

—— Vir et uxor. 1328. * 38. 11.

de Usu et habitatione. 422. * 7. 8.

—— et Usufructu. 1021. * 53. 2.

de Usufructu accrescendo. 413. * 7. 2.

—— earum rerum, quæ usu cons. 419. * 7. 5.

—— et quemadmodum quis utatur. 401. * 7. 1.

Usufructuarius quemadmodum caveat. 425. * 7. 9.

de Usuris et fructibus. 728. * 22. 1.

de Usurpationibus et usucapionibus. 1551. * 41. 3.

Ut ex legibus, SCtis bonor. possess. detur. 1229. * 38. 14.

—— in flumine publico navigare. 1404. * 43. 14.

—— in possessionem legatorum. 1155. * 56. 4.

—— legatorum, seu fideicommissor. 1151. * 56. 3.

Uti possidetis. 1410. * 43. 17.

de Utrubi. 1455. * 43. 31.

de Vulgari et pupillari substitutione. 898. * 28. 6.

T

- de Tabulis exhibendis. pag. 1396. lib. 43. tit. 8.
 de Termino moto. 1881. * 47. 21.
 Testamenta quemadmodum aperiuntur. 951. * 29. 3.
 de Testamentaria tutela. 810. * 26. 2.
 de Testamento militis. 912. * 29. 1.
 de Testibus. 737. * 22. 5.
 de Tigno juncto. 1535. * 47. 3.
 de Transactionibus. 287. * 2. 15.
 de Tributoria actione. 363. * 14. 4.
 de Tritico, vino, vel oleo legato. 1034. * 33. 6.
 de Tutelæ et rationibus distrahendis. 882. * 27. 3.
 de Tutelis. 808. * 26. 1.
 de Tutoribus et Curatoribus datis. 817. * 26. 5.

V U

- de Vacatione et excusatione. 1680. * 50. 8.
 Ubi pupillus educari. 851. * 27. 2.
 de Ventre in possess. mittendo. 1180. * 37. 9.
 de Verborum obligationibus. 1461. * 45. 1.
 ——— significacione. 1696. * 50. 16.
 de Veteranis. 1667. * 49. 18.
 de Veteranorum et militum success. 1229. * 38. 12.
 de Via publica et itinere. 1401. * 45. 11.
 ——— et si quid in ea. 1401. * 45. 10.
 Vi bonorum raptorum. 1360. * 47. 8.
 de Vi et de vi armata. 1405. * 45. 16.
 Unde cognati. 1218. * 38. 8.
 ——— legitimi. 1217. * 38. 7.
 ——— Vir et uxor. 1228. * 38. 11.
 de Usu et habitatione. 422. * 7. 8.
 ——— et Usufructu. 1021. * 33. 2.
 de Usufructu accrescendo. 415. * 7. 2.
 ——— earum rerum, quæ usu cons. 419. * 7. 5.
 ——— et quemadmodum quis utatur. 401. * 7. 1.
 Usufructuarius quemadmodum caveat. 425. * 7. 9.
 de Usuris et fructibus. 725. * 22. 1.
 de Usurpationibus et usucapionibus. 1331. * 41. 5.
 Ut ex legibus, SCtis bonor. possess. detur. 1229. * 38. 14.
 — in flumine publico navigare. 1404. * 45. 14.
 — in possessionem legatorum. 1155. * 36. 4.
 — legatorum, seu fideicommissor. 1151. * 36. 3.
 Uti possidetis. 1410. * 43. 17.
 de Utrubi. 1453. * 43. 31.
 de Vulgari et papillari substitutione. 898. * 28. 6.

cessante, si alius egerit, quamvis reipublicæ causa abfuerit dominus, non debet ex integro adversus eum, qui litis æstimationem sustulerit, dari. Nec potest videri deterior fieri conditio ejus qui reipublicæ causa abfuit, cum hæc actio non ad rem familiarem ejusdem, [sed] magis¹⁶ ad ultionem pertineat.

7. MARCIANUS, lib. 3 Institutionum.

Sepulchri deteriorem conditionem fieri prohibitum est: sed corruptum et lapsum monumentum corporibus non contactis licet reficere.

8. MACER, lib. 1 Publicorum.

Sepulchri violati crimen potest dici ad legem Juliam de vi publica pertinere ex illa parte, qua de eo cavetur, qui fecerit quid, quo¹⁷ minus aliquis funeretur, sepeliaturve: quia et qui sepulchrum violat, facit quo quis minus sepultus sit.

9. Idem, lib. 2 publicorum Judiciorum.

De sepulchro violato actio quoque pecuniaria¹⁸ datur.

10. PAPINIANUS, lib. 8 Quæstionum.

Quæsitum est, an ad heredem necessarium, cum se bonis non misisset, actio sepulchri violati pertineret? Dixi, recte eum ea actione experiri, quæ in bonum et æquum concepta est. Nec tamen, si egerit, hereditarios creditores timebit: cum etsi per hereditatem obtigit hæc actio, nihil tamen ex defuncti capiat voluntate, neque id capiat quod in rei persecutione, sed in sola¹⁹ vindicta sit constitutum.

11. PAULUS, lib. 3 Sententiarum.

Rei sepulchrorum violatorum, si corpora ipsa extraxerint, vel ossa eruerint, humiliores quidem fortunæ summo supplicio adiciuntur, honestiores in insulam deportantur: alias autem relegantur, aut in metallum damnantur.

TIT. XIII.

DE CONCUSSIONE.

1. ULPIANUS, lib. 3 Opinionum.

Si simulato præsidis jussu concussio intervenit, ablatum ejusmodi errore restitui præses provinciæ jubet, et delictum coerct¹.

2. MACER, lib. 1 publicorum Judiciorum.

Concussionis judicium publicum non est: sed si ideo pecuniam quis accepit, quod crimen minatus sit, potest judicium publicum esse ex senatusconsultis, quibus poena legis Corneliæ teneri jubentur, qui in accusationem innocentium coierint, quive ob accusandum, vel non accusandum, denunciandum², vel non denunciandum testimonium, pecuniam acceperint.

TIT. XIV.

DE ABIGEIS¹.

1. ULPIANUS, lib. 8, de Officio proconsulis.

De abigeis puniendis ita divus Hadrianus consilio Beticæ rescripsit, Abigei cum durissime puniuntur, ad gladium damnari solent: puniuntur autem durissime non utique, sed ubi frequentius est id genus maleficii: alioquin [et] in opus, et nonnunquam temporarium dantur. — § 1. Abigei autem proprie hi habentur, qui pecora ex pascuis, vel ex armentis subtrahunt, et quodammodo deprædantur, et abigendi studium quasi artem exercent, equos de gregibus, vel boves de armentis abducentes. Cæterum si quis bovem aberrantem, vel equos in solitudine relictos abduxerit, non est abigeus, sed fur potius. — § 2. Sed et qui porcam, vel capram, vel vervecem abduxit, non tam graviter, quam qui majora animalia abigunt, plecti debent. — § 3. Quanquam autem Hadrianus metalli poenam, item operis, vel etiam gladii præstituerit, attamen qui honestiore loco nati sunt, non debent ad hanc poenam pertinere, sed aut relegandi erunt, aut movendi ordini. Sane qui cum gladio² abigunt, non

¹⁶ L. 20, in fin. supr. de acquir. vel omitt. hered. — 17. L. ult. C. h. t.; L. 38. supr. de religio. — 18. L. 3, in pr. supr. h. t. — 19. L. 6, in fin. supr. eod.; L. 20, in fin. supr. de acquir. vel omitt. hered.
 Tit. XIII. — 1. N. 24. c. 2; add. L. 8, supr. de calumniat. — 2. L. 1, § 2, infr. ad leg. Coru. de fals.; L. 17, in fin. C. de testib.

inique bestiis obijciuntur. — § 4. Qui pecora, de quorum proprietate faciebat controversiam, abegit, ut Saturninus quidem scribit, ad examinationem civilem remittendus est: sed hoc ita demum probandum est, si non color abigeatus quæsitus est, sed vere putavit sua justis rationibus ductus.

2. MACER, lib. 1 publicorum Judiciorum.

Abigeatus crimen publici judicii non est: quia furtum magis est; sed quia plerumque abigei et ferro³ utuntur, si deprehendantur, ideo graviter et puniri eorum admissum solet.

3. CALLISTRATUS, lib. 6, de Cognitionibus.

Oves pro⁴ numero abactorum aut furem aut abigeum faciunt; quidam decem oves gregem esse putaverunt, porcos etiam quinque, vel quatuor abactos: equum, bovem vel unum abigeatus crimen facere. — § 1. Eum quoque plenius coerendum, qui a stabulo abegit domitum pecus, non a sylva nec grege. — § 2. Qui sæpius abegerunt, licet semper unum vel alterum pecus subriperint, tamen abigei sunt. — § 3. Receptores abigeorum qua poena plecti debeant, epistola D. Trajani ita cavetur, ut extra terram Italianam decem annis relegantur.

TIT. XV.

DE PRÆVARICATIONE.

1. ULPIANUS, lib. 6, ad Edictum prætoris.

Prævaricator est¹ quasi varicator, qui diversam partem adjuvat pro dita causa sua. Quod nomen Labeo a varia certatione tractum ait. Nam qui prævaricator, ex utraque parte constitit, quinimo ex altera. — § 1. Is autem prævaricator proprie dicitur, qui publico judicio accusaverit: cæterum advocatus non proprie prævaricator dicitur. Quid ergo de eo fiet, sive privato judicio sive publico prævaricatus sit, hoc est, [prodiderit causam?] hic extra ordinem solet puniri.

2. ULPIANUS, lib. 9, de Officio proconsulis.

Sciendum est, quod hodie iis [qui] prævaricati sunt, poena injungitur extraordinaria:

3. MACER, lib. 1 publicorum Judiciorum.

Prævaricationis judicium aliud publicum, aliud moribus inductum est. — § 1. Nam si reus accusatori publico judicio ideo præscribat, quod dicat se eodem crimine ab alio accusatum, et absolutum, cavetur lege Julia publicorum, ut non prius accusetur, quam de prioris accusatoris prævaricatione constitit, et pronunciatum fuerit; hujus ergo prævaricationis pronunciatio publici judicii intelligitur. — § 2. Quod si advocato prævaricationis crimen intendatur, publicum judicium non est: nec interest, publico an privato judicio prævaricatus dicatur. — § 3. Si ideo quis accusatur, quod dicatur crimen judicii publici destituisse: judicium publicum non est: quia neque lege aliqua de hac re cautum est, neque per senatusconsultum, quo poena quinque auri librarum in desistentem statuitur, publica accusatio inducta est.

4. Idem, lib. 2 publicorum Judiciorum.

Si is, de cujus calumnia agi prohibetur, prævaricator in causa judicii publici pronunciatum sit, infamis² erit.

5. VENULEIUS SATURNINUS, lib. 2 publicorum Judiciorum.

Accusator in prævaricatione convictus, postea ex lege non accusat.

6. PAULUS, lib. sing. de Judiciis publicis.

Ab imperatore nostro et patre ejus rescriptum est, ut in criminibus, que extra ordinem obijciuntur, prævaricatores eadem poena adiciantur, qua tenerentur, si ipsi in legem commississent qua reus per prævaricationem absolutus est.

7. ULPIANUS, lib. 4, de Censibus.

In omnibus causis, præterquam in sanguine³, qui delatorem corrumpit⁴, ex senatusconsulto pro victo habetur.

Tit. XIV. — 1. Lib. 9, C. 37. — 2. L. 2, infr. h. t. — 3. L. 1, § 3, in fin. supr. eod. — 4. L. 16, § 7, infr. de pen.
 Tit. XV. — 1. L. 4, § 4, supr. de his qui notant. infam.; L. 1, § 1, 2, 6, infr. ad SC. Turpill.; L. 212, infr. de verb. sign. — 2. L. 1, supr. de his qui notant. infam. — 3. L. 1, infr. de bon. eor. qui ante sentent.; L. 18, C. de transact. — 4. L. 29, in pr. infr. de jure fisci.